בטן ופצ״ג

הגדה של פסח

נען
תרצ״ז

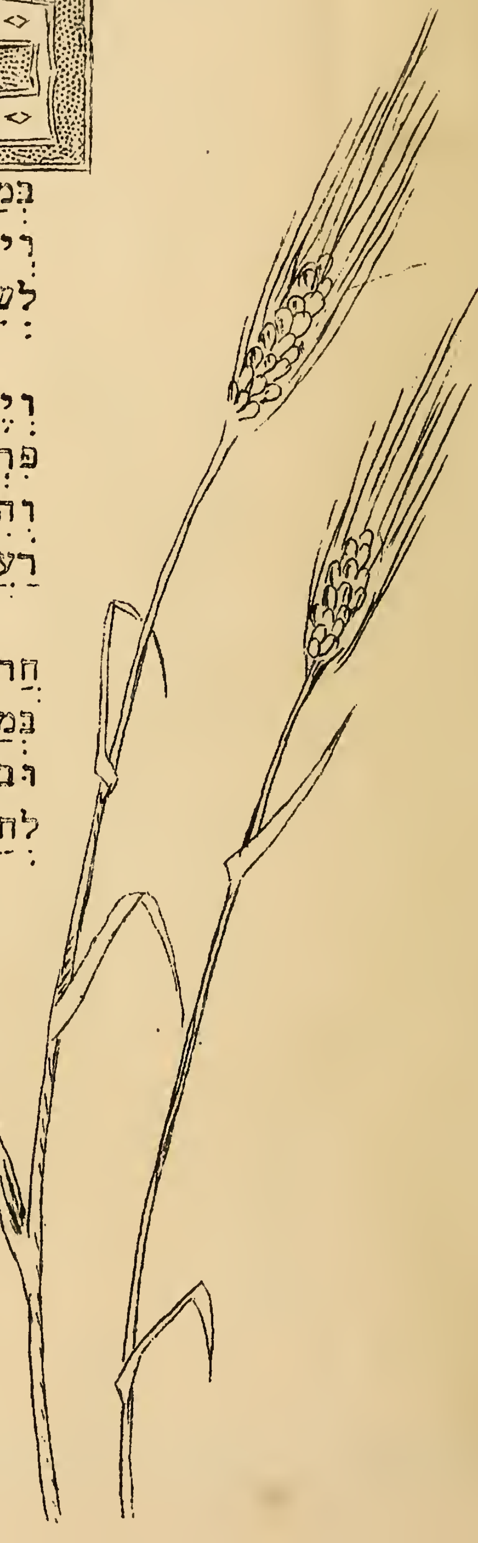
אביב

רַבִּים דּוֹבְרִים אֵלַי: זְרָעֵינוּ
בְּמַעֲנִית לֵבָב;
וְיוֹם יַגִּיעַ וְהָיִינוּ
לְשִׁבֳּלֵי זָהָב.

וְיֶלֶד רַךְ יָבוֹא אֵלֶיךָ
פִּרְחֵי דָגָן לָבוּר,
וְהֵלֶךְ דַּל בִּמְלִילוֹתֶיךָ
רַעֲבוֹנוֹ יִשְׁבּוֹר.

חֲרֹשׁ, חוֹרֵשׁ, וּזְרַע, זוֹרֵעַ,
בְּמַעֲנִית הַלֵּב,
וּבוֹאוּ, בּוֹאוּ, זָר וָרֵעַ,
לְחַג קָצִיר קָרֵב!

רחל

הבאת העומר

שמש במערב יורדת, שוקעת
כסו השמים אודם חכליל.
מעירות יהודה נוהר העם
בקול מצהלות ובקול חליל.
תרועת גיל נשאה באויר,
קול ששון, קול רנה ושיר.

השדה בשבליו עומד לקציר,
כל שבלת – מאה שערים.
בא השמש? – הקוצר ישאל
הן, הן והן – יענהו הקהל.
האקצור? הבזה המגל?
הן, הן והן – יענהו הקהל.
חלקה זו? – יוסיף וישאל.
הן, הן והן – יענהו הקהל.

שבת תבואה חדשה
מביאה ברכת האדמה
אסמינו מלאו בר,
יקבינו – תירוש, יצהר.

G.N.

כִּי הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר, הַגֶּשֶׁם חָלַף הָלַךְ לוֹ
הַנִּצָּנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ, עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ
וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ, הַתְּאֵנָה חָנְטָה פַגֶּיהָ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ.

לְכָה דוֹדִי, נֵצֵא הַשָּׂדֶה, נָלִינָה בַּכְּפָרִים,
נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים, נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן,
פִּתַּח הַסְּמָדַר, הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים.

הַגֶּשֶׁם חָלַף, הָלַךְ לוֹ,
עֲנָנִים מִתְפַּזְּרִים וְאֵינָם.
הַשָּׂדוֹת מוֹרִיקִים
וּמְשַׂגְשְׂגִים.

מעבדות
לחרות

בליל זה

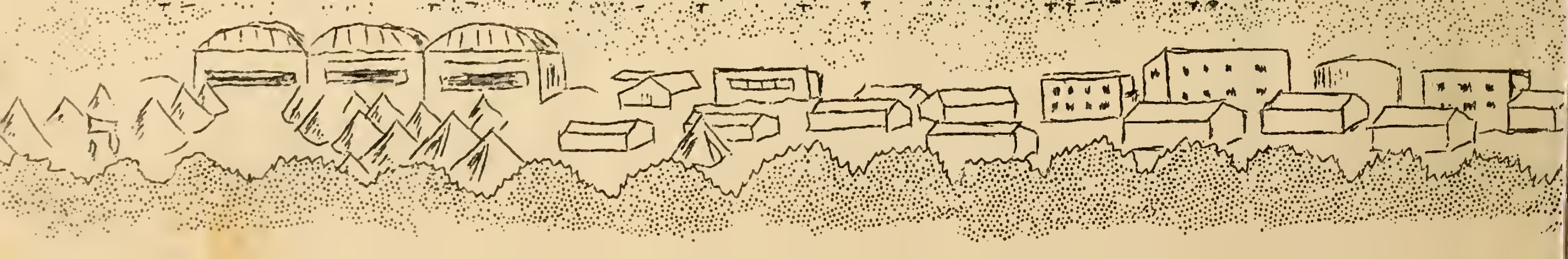
, אור לארבעה עשר לחודש ניסן שנת תרצ"ז שנת מצור ודמים לעמנו, היא השנה השביעית לעליתנו אל המקום הזה עשר שנים ואחת לצאתנו יחדו לעמל ואנו מסובים כולנו בשלד ביתנו המשותף אשר לא שלם עוד ולבנו יפעם גיל ועצב, רננה ויגון כי באנו עד הלום.

במתי מעט עלינו אל המקום הזה ארבעים ושלש נפש והמקום שממה אין ישוב ומים אין בו וצל אין. ונאחז כה בעבודה ובעבוד אדמה לא לנו ונישע בה עצים ונכסה את ערית האדמה סביב, להפרותה ולהשקותה בצמאה ולהזריעה זרע. ובלבנו מקננת תקוה כי גם לנו יבנה בית, לנו ולרבים אשר עוד יעלו אלינו, לנו ולרבים אשר עוד יבואו אלינו, לנו ולילדינו אחרינו - ישוב רב-מדות אשר יכון בעבודה ובאחות האדם, חוליה בשלשלת ישובי העבודה המאוחדים בארצנו. במתי מעט עלינו ארבעים ושלש נפש, נצר שלוח מתנועת הנוער העובד ובליל זה ואנו מסובים יחדו חמש מאות נפש וכולנו מתאחדים בעבודה, במשק ובמלאכה; כולנו בנים להסתדרותנו ולקבוצנו המאוחד, וותרים לשדות רבים ולבנין [illegible] עדי עד.

ותהי לנו השנה שנת יגונים גדולים ומצוקה ותכבד עלינו יד הגורל. ותבוא הארץ במצור ימים רבים ותעל אלינו מן הגולה גם שועת עמנו והוא מתבוסס ביאוש וכליה ובמשטמת הגויים ובכי אחים ואחיות מתדפקים על שערי המדות והעליה ואין. ונרא שלהבות אש עולות בארצנו מקמה בשדות וממשכנות בית ויהי הרצח מהלך בשדות ובדרכים ובהרים, לאור היום ובאופל ליל, במארב ובראש כל חוצות. ויזעק עמנו להגנה ויהי הלילה משמר והיום למלאכה ונהי כולנו דרוכים במערכה יום וליל, יום וליל.

ויפלו בנופלים רבים מבני עמנו - ארץ אל תכסי דמם! על יד התלם נפלו ובאמצם את ההגה ביד ובלכתם לתומם מן העמל ובעמדם על המשמרת.

ולא חת עמנו בדרך כי מנוס אין ויוסף בנות ובטוע וזרוע ועמוד על הנפש. ונוסף גם אנו בנות ובטוע וזרוע, ותתן לנו כברת הארץ החדשה את יבולה לראשונה ונאספהו ביתה בעצם ימי המצור

והאש ויתן לנו גם הפרדס את בכורי פריו. ותשלם הרפת וגם צאן נוסף למקננו ונזרע דגן-מעט לאדם ולחי ויחלצו גם מחבריננו על עמדות הפיגוט ויהיו בכובשי הים מחדש.

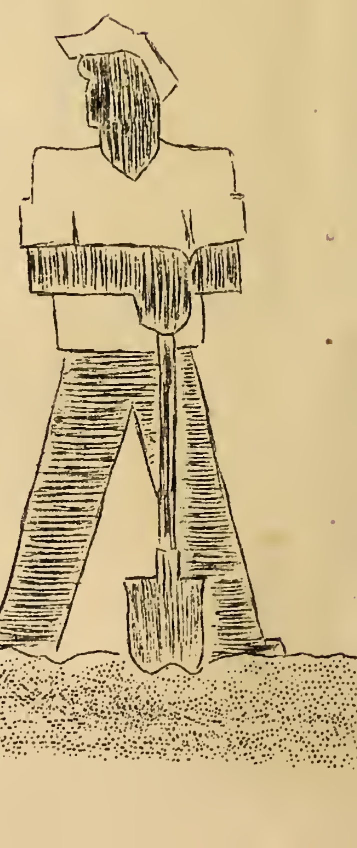
ותדע אדמתנו המצערה צמא למים ונעמיק קדוח באדמתנו ולבנו נועם כי תען לנו האדמה ונדע רעב לשדות בר ולגני פרי ולירק ולבנו דוה כי עוד דל משקנו ולבנו יחרד גם זרוע למעט, ושמתינו ורבבות תכלה לקמה לבל תעלה באש ולעץ לבל יכה בגרזן ולנכרי לבל תמות ועינינו בגאות ומיחלות למרחבי אדמה שוממים ולאוצרות מים חיים.

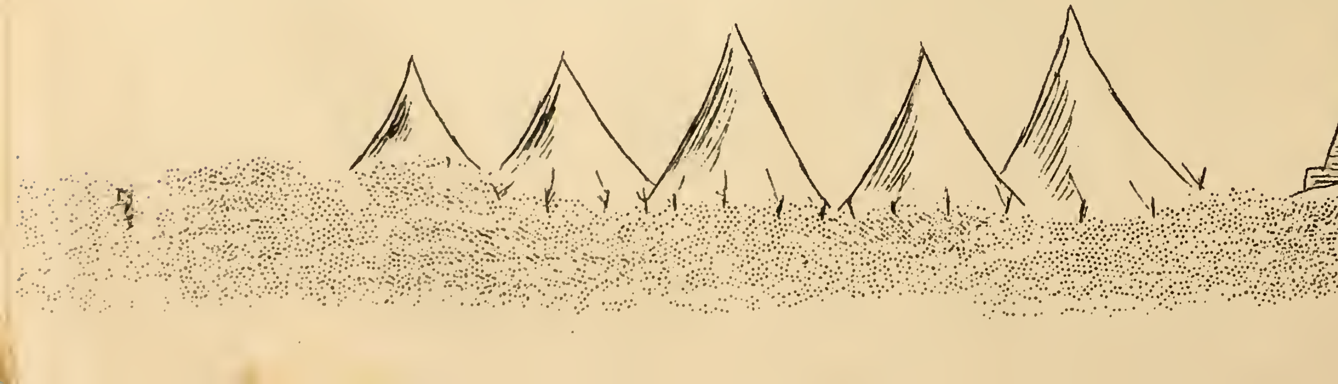
וירב העם הצעיר בנען ויולדו לנו ילדים שבעה-עשר והם:
יעל, אלי, יוסף איתן, עמיר, שי, רן, יורם, תובל, מיכה, יריב, שלום, מרים, תמר, תחיה, אביבה, יעל;

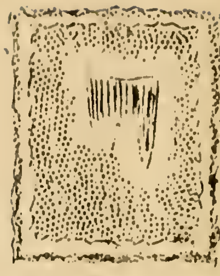
ויבואו אלינו מן הנוער אשר בגולה לתורה ולעבודה, ארבעים נפש וארבעה באו, ויוסיפו ויעלו אלינו מאחינו אשר בגולה, מאשכנז ומאמריקה, מפולין ומצרפת ויהיו עמנו בכור החיים והעמל, ושלוחת גם שלחנו לנוער העובד בארץ ולתפוצות הגולה החלוצית, כי חוליה היינו בשלשלת ויען לנו הד אחים ממרחק.

ובליל חגנו, חג החרות לא ימוג בנו ולא ישקוט הכאב, כי ידענו מצוקות, מצוקות בנין ועליה ואיבת חנם ונכר אחים בבית. ידענו עול הגורל כפועלים וכיהודים וחבלי בניה בעצוב דמות חגורתנו – גם ידענו שילומים.

בליל חגנו, חג החרות לא ישקוט ולא ימוג הכאב, כי לא תמה מצרים, כי היה בית ישראל למשסה, כי היה האדם העובד למרמס, כי עוד ברשע יכון עולם. ביום חגנו תרון בנו אמונת ה"אף על פי כן", כי עוד נגבור חיילים עם אחינו בארץ ועם אחינו הכמהים לעליה ופדות בעמנו, כי עוד יקום ביתנו איתן וחסון ורב-, בית לעבודה, לאחוה ולעליה עם תקומת עמנו ותקומת האדם בכל אתר ואתר...

צאנו לשנות את פני העולם, לשים קץ לשעבוד אדם באדם, והקץ נעוץ בחביון הדורות. מתי נולדנו? בשעה שניצוץ כבוד ראשון הצת בלב העבד. מתי הרימונו את הדגל? בשעה שהתקומם המשפל הראשון נגד משפילו. שבע נפל ושבע נקום כי עמנו הצדק ושחרור האדם.

נולדנו עם הנץ החמה של האדם המשתחרר.

בכל מערכות האנושיות לחרות שם היינו, בכל שדה קטל של מדוכאים, בכל "יציאות מצרים" של כל העמים וכל הדורות: על גרדום ועל מוקד, בבתי כלא, ועל באריקאדות.

גם אם שבע נפל, נקום ונתעודד. עד בוא היום והיה דגלנו לדגל החברה המשוחררת, עד יקום האדם במלא קומתו ויתגלה לעין כל באור הנצחים הצפון בו, כשדעתו רחבה ולבו טהור וידיו נאמנות וחייו חפש וצדק. אין לא עבד עברי ולא עבד כנעני, לא כושי ולא סיני, תכוד כל אדם ראש פינה הוא לחברה הנגאלת!

בוא יבוא

היום ההוא!

מ. קילינסון

פסח

עם שומר במשך אלפי שנים את יום צאתו מבית עבדים ודרך כל מחילות השעבוד והאונס והאינקביזיציה והשמד וההרעות, נושאת האומה בלבה את הגעגועים לחופש ומביאה אותם לידי בטוי עממי אשר לא יפסח על כל נפש מישראל, על כל נפש עניה המרודה! מאבות אל בנים, דרך כל הדורות נמסר דבר יציאת מצרים כ ז כ ר ו ן א י ש י, אשר איננו מחויר ואיננו דוהה.

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים".
אין לך שיא של הכרה היסטורית מרומם מזה, ואין לך התמזגות של יחיד בכלל-ברחבי כדור העולם ובעמקי הדורות - גדולה מאשר בצו פדגוגי עתיק זה.
הישנה יצירה ספרותית מחנכת יותר לתעוב העבדות, לאהבת החרות- כספור השעבוד ליציאת מצרים? הישנו עוד זכרון עתיק כזה שכולו מכוון לקראת העתיד, שכולו סמל להווה ולעתידנו כ"זכר ליציאת מצרים?"
איזה יצר יזרות עמוק טבוע בלב עם, יכול היה כאביב ימיו ליצור יצירה גאונית כזאת ולמסור אותה מדור לדור.

ב.כצנלסון

עבדים היינו לפרעה במצרים

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו:
ראובן, שמעון, לוי, ויהודה: יששכר זבולון ובנימין: דן ונפתלי גד ואשר:
ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש ובני ישראל פרו וישרצו
וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אותם:
ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף: ויאמר אל עמו הנה עם
ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה
ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: וישימו שרי מסים
למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתום ואת רעמסס:
וכאשר יענו אותם כן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישראל; ויעבדו
מצרים את בני ישראל בפרך וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים
ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך;
ויהי בימים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו
ותעל שועתם אל האלהים מן העבודה: וישמע אלהים את נאקתם;

ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו כהן מדין וינהג את הצאן
אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חורבה; וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש
מתוך הסנה וירא והנה הסנה בוער באש והסנה איננו אוכל; ויאמר משה
אסרה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה; וירא יהוה
ויאמר אל תקרב הלום של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו
אדמת קודש הוא. ויאמר יהוה ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת
צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו. ועתה הנה צעקת בני
ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם ועתה לכה
והוצא את עמי בני ישראל ממצרים;

<שמות>

לך שוב מצרימה ועשית לי עם. הידעת איך יעשה עם?
את העובדים ואת האומללים תקרא אליך את כל אשר יאנחו מעבודה מרב פרך ואשר יענו תחת יד נוגשים ופקידים ואין להם בלתי אם לב ובלב הזה מעט רגע, ודברת אליהם והוצאת אותם מבית העבדים וגאלתם ונתת להם חוקים ומשפטים ועשית אותם לעם.

לך, בוא מצרימה ובאת אל העניים והאומללים אל כל הנאנחים והנדכאים ואמרת אליהם כי עבדים הם – והם לא יבינו; ואמרת כי אומללים הם – והם לא ידעו; וכי גדול עניים וגדולים מכאוביהם ונורא לחצם – והם לא יאמינו; ופקחת את עיניהם ובחוזק יד על כל לחצם ועל כל עניים – וגאלת אותם.

ועם רב ימשך אחריך בקרב אחיך, אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד, ומקרב כל העם מסביב אשר רע ומר להם, והיית לאב המון אדם רב ולראש שבטיו, ועשית מהתולעים אדם, ומן האדם – עם. ומעפרות חול – ארץ.

פרישמן

היום אתם יוצאים בחודש האביב

משיח

דאבי באותותיך, המשיח, הכרתיך, באש הבוערת בעיניך, וברוח השפוך על גבה מצחך ובתוי הרוממים אשר בחגוי לחייך ובניצוצות הצרבת אשר בחרוזי שפתיך! ויותר מהמה – ברתוקות הכבלים על אצילות ידיך – בכל אלה ידעתיך והכרתיך, המשיח: הלא אתה זה, אזוני המלך המשיח!

ובכבלי זהב, ברתוקות כבלי זהב אשר לא ינתקו, רתקת זה אלפי שנים מבלתי יכל למוש ממקומך; וממרום תראינה עיניך את כל בלהות בעתי החיים, אשר ישיגו את אחיך – וידך תקצר מהושיע.

ומדי יום ביומו, ובכל עת ובכל רגע, אשר תרא עינך צרה חדשה ואזנך תשמע קול דמים חדשים צועקים אליך מן האדמה, וחגרת את כל כחך, ונסית לנתק את הכבלים ולהחלץ ולזרוק ממסגרותיך לבעבור תוכל למהר ארצה, לפדות ולהציל.

ואולם רתקת ולא תוכל, ואתה תפל לאחור והכל ישוב להיות כשהיה – וזה אלפי שנים ישמע בלילה הקול בהתאמצך להנתק – ומן הדממה שמעתיו בלילה גם אני.

ומן הדממה שמעתי: "אהה אלהים, עד מתי? רזי לי! רזי לי! למה נפחת בי הנשמה הזאת, למה נטעת בי הלב הזה, לחוש כל צרה וכל מכאוב וכל און, לשאת ולסבל עם כל נדכא ועם כל אמלל וקשה יום – ואת ידי אסרת לבלתי הושיע? למה נתת לי עין לראות, למה – אזן לשמוע, אשר תרא עיני דור דור ודמעותיו ואשר תשמע אזני דור דור ואנחותיו ואשר תחוש נפשי איד איד ופצעיו – ואת ידי אסרת לבלתי הושיע? למה רבוא רבבות אלפי כל האמללים האלה מסביב יצרת, ולמה אלצתני לראות את רבוא רבבות אלפי כל האמללים, אשר עוד יהיו עד סוף כל הדורות, עם רבוא רבבות אלפי דמעותיהם, אשר עוד תשפכנה עד היום האחרון, ולמה עשיתני לשמע בכל יום תמיד את קול בכים הגדול, הפולח אבנים, – ורק את ידי אסרת לבלתי הושיע? למה בתת לי הכח להציל ולפדות, לעזור ולהושיע, ולמה החפץ נטעת בי להוביש כל דמעה, לרפא לשבורי לב, לחבש לעצבות – ורק את ידי אסרת בכבלים? למה, אלהים, למה זה שמת לגואל אותי – וגאל לא תתנני?"

ואולם מבינות לעבים האדמות, מן התרשיש והחשמל, אשר שם כלבנת הספיר ישמע קול העונה: "עד יקום דור חדש, דור אשר יבין גאלה, דור אשר יחפץ להיות נגאל ואשר יכין נפשו להיות נגאל –, אז תקום גם אתה לגורלך ונגאלת, אז תקום גם אתה לגורלך ונגאלת!"

פרישמן

האח בֶּן הַגָּלוּת. הִנֵּה לִדְפּוֹק בְּדַלְתֵי לִבְּךָ הַכּוֹאֵב, בָּאתִי כַּיּוֹם הַזֶּה. כַּיּוֹם הַזֶּה – יוֹם אֲשֶׁר עוֹד לֹא הָיָה כָּמוֹהוּ לָרַע מִיּוֹם אֲשֶׁר הָלַכְנוּ בַּגּוֹלָה, יוֹם שֶׁל פְּחָדִים וְאִי-אֵמוּן בַּחַיִּים לִשְׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה, יוֹם שֶׁכּוּלוֹ כְּזֶבַח אָרוֹךְ נִדְמֶה – כַּיּוֹם הַזֶּה – יוֹם אֲשֶׁר עַיִן בְּעַיִן אָנוּ רוֹאִים אֶת זַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ בְּכָל הַגֵּיטָאוֹת אֲשֶׁר הוּדְחוּ שָׁמָּה, אֶת כָּל הִתְפּוֹרְרוּת הָאוּמָּה, הִתְרוֹקְנוּת תָּכְנָהּ וְהַמָּוֶת הַשָּׁחוֹר הָאוֹרֵב לָהּ, הַבָּא עָלֶיהָ, אֶת כָּל עוֹמֶק הַיִּסּוּרִים שֶׁל גְּסִיסַת עֲנָק...

כַּיּוֹם הַזֶּה – יוֹם שֶׁאָדָם נִמְכַּר בּוֹ לַמּוֹלֶךְ, הַנְּשָׁמוֹת הָעֲדִינוֹת הוֹלְכוֹת וְנִמַּקּוֹת מִשִּׁעְבּוּד וּכְבָלִים, הָעֲנִיּוּת וְהַגְּסוּת וְהַזָּדוֹן שׁוֹפְכִים אֶת מְמַלַּתָם עַל כֹּל "וְהַשְּׁכִינָה תִּכְבּוֹשׁ בֶּעָנָן רֹאשָׁהּ וּבְעוֹצֶר כְּאֵב וּכְלִימָה הִיא פּוֹרֶשֶׂת וּבוֹכָה"...

כַּיּוֹם הַזֶּה – הִנְנִי בָּא אֵלֶיךָ אָח נִדְכָּא.
כִּי לֹא מַרְגּוֹעַ תֵּדַע אִתִּי, אָחִי אַף לֹא שַׁלְוָה וְלֹא הֲנָאָה.
כִּי לְעוֹרֶרְךָ, אֲנִי בָּא, לְעוֹרֶרְךָ לֵאמֹר: שְׁאַל, בֶּן-אָדָם,
לִנְתִיבוֹת עוֹלָם שְׁאַל, אֵי הַדֶּרֶךְ, אֵי?...

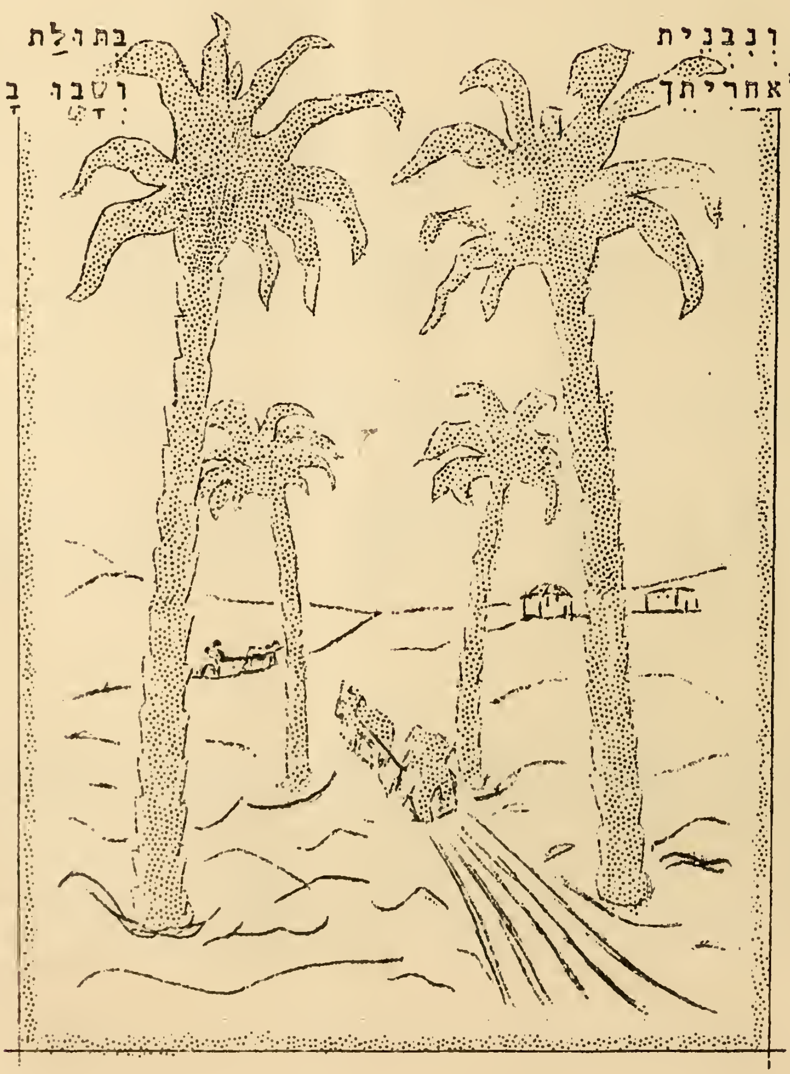
י.א. ברנר

קול

ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים,
רחל מבכה על בניה;
מאנה להנחם על בניה, כי איננו.
מנעי קולך מבכי, ועיניך – מדמעה;
יש שכר לפעולתך, ושבו מארץ אויב.
נחמו, נחמו עמי!
על הר גבה עלי לך, מבשרת ציון!
הרימי בכח קולך, מבשרת ירושלים !
הרימי, אל תיראי! אמרי לערי יהודה:
הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ,
בם עור ופסח, הרה וילדת יחדו;
קהל גדול ישובו הנה.

עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל,
יש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם.

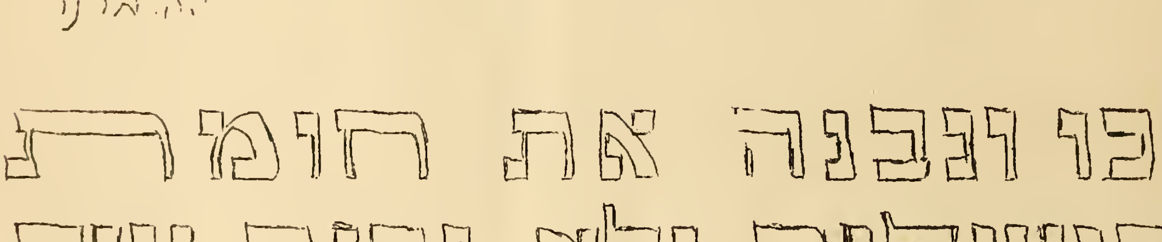
לקוטי וונק

הנה ימים באים – והמקום אשר עלינו
ללכת שמה יהיה לנו; והתעוררו כל חלשינו הגבורים, השופכים
עתה דמם על כבוד אויליהם וחיי אמותיהם לשוא, – ובאו
שמה ברנה והחלו את העבודה...
בוא נבוא ברנה, – אך העבודה הארוכה, עבודת ההכנה,
עבודת הדורות לא תהיה ברנה. ימים רעים, יסורים קשים.
ואולם חזון אחד יחיה את כולנו, אחי, את כולנו העובדים:
לא למעננו, עינינו לא תראינה –
בשביל כל עמנו הרוה דם אנו בונים בית.

י.ח. ברנר

לכו ונבנה את חומת ירושלים ולא נהיה עוד חרפה, והיה הלילה משמר והיום למלאכה

הִנֵּה יָמִים בָּאִים,
וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בַּקּוֹצֵר
וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ הַזָּרַע
וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס,
וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה
וְשַׁבְתִּי אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל
וּבָנוּ עָרִים נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ,
וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ אֶת יֵינָם
וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיהֶם
וּנְטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם
וְלֹא יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם.

נזכור

את הרחוקים,העזובים
לנפשם יום וליל בקצות מולדת
באין מחסה ובלב המוראים –
כל אח בודד,כל נקודה נפרדת.

אשר נקרה בדרך לתמו
ונוה אחים רחוק, ויד שוטמת
מאחורי כל סלע לדמו
באין רואה אורבה ומאימת.

כל אח יוצא שלום לפעלו –
אשר יחוס על קמתו נשדפת
ולשדה ישכי עם מגלו;
אשר יוציא בהמה גועה מרפת.

נזכר עמל אחים שנעזב,
כל נטע רך,הפקר לאיבה עוקרת;
את החטה,באין פוקד תזהב,
את השערה,תבשל ליד מבערת.

נזכר כל צריף עמל מול המדבר,
כל אהל דל,כל שכונה נדחת;
את כל נהג בודד אשר אחר,
אליו יצפן כדור של יד רוצחת.

נזכר כל נטף דם טהור,רונן –
יקר חיים נפלו על במותינו;
ותקדש היד אשר תגן על צריף קטן – על קטן משמרותינו!

י.פיכמן

